

Avdelning
Juridiska avdelningen
Handläggare
Carl Braunerhielm
08-563 085 38
carl.braunerhielm@uka.se

Datum
2018-03-13

Reg.nr
32-00324-17

Karolinska institutet
Rektor

Antagning till utbildning på forskarnivå vid Karolinska institutet

Beslutet i korthet: Universitetskanslersämbetet har med anledning av bland annat information som finns tillgänglig på Karolinska institutets (KI) webbplats inlett en granskning av lärosätets antagningsprocess för doktorander.

KI:s antagningsförfarande går i korthet ut på att den presumtive doktoranden söker en ledig plats som en handledare har utlyst. De kandidater som bedöms uppfylla doktorandplatsens krav bäst kallas till intervju och referenser tas. Den eller de som därefter går vidare i processen ska ansöka om bedömning av behörighet till utbildning på forskarnivå. Ansökan ska vara godkänd innan det är möjligt att ansöka om antagning. De presumtiva doktoranderna ska också, tillsammans med tilltänkt handledare, skriva ett förslag till individuell studieplan och därefter ansöka om antagning till utbildning på forskarnivå. Under denna förberedande period kan de erbjudas en tidsbegränsad anställning som FoU-praktikant under 4 – 6 månader.

Universitetskanslersämbetet anser sammanfattningsvis att KI:s antagningsprocess för sökande till utbildning på forskarnivå strider mot den ordning för antagning till sådan utbildning som slagits fast i högskolelagen och högskoleförordningen. Universitetet ska därför kritiseras för att inte följa det regelverk som beslutats av regering och riksdag.

Ärendet aktualiserar även frågan om de sökande i praktiken är s.k. skuggdoktorander under anställningen som FoU-praktikant. Universitetskanslersämbetet konstaterar dock i beslutet att begreppet ”skuggdoktorand” bör övervägas utifrån ett bredare underlag än vad som kan inhämtas i förevarande ärende. Den allmänna problematiken med skuggdoktorander kommer under 2018 att behandlas i ett tillsynsprojekt, som kommer att innefatta frågor till såväl lärosäten som studentorganisationer.

Bakgrund

Universitetskanslersämbetet har uppmärksammat på och tagit del av information om doktorandrekrytering som finns tillgänglig på Karolinska institutets (KI) webbplats.

På webbsidan ”Vill du bli doktorand?” redogörs för processen för antagning till doktorandstudier. Av innehållet framgår att processen består av två delar enligt följande.

Första delen (steg 1 – 5) innebär att man söker en ledig plats som en handledare har utlyst. Om man erbjuds platsen påbörjas andra delen (steg 6 – 9) som innebär att man ansöker om antagning vid institutionen.

Av steg 1 – 5 framgår att institutionen kallar de kandidater som bedöms uppfylla doktorandplatsens krav bäst till intervju. Det påpekas att en formell bedömning av behörigheten inte görs förrän senare i processen (steg 6). Som ett komplement till intervjun tas referenser. När detta är klart får samtliga sökande meddelande om att rekryteringen slutförts och vem som blivit utvald att gå vidare i antagningsprocessen. Slutligt beslut om antagning till forskarutbildning tas dock senare i samband med ett antagningsseminarium.

Av steg 6 framgår att den som blivit ”utvald att gå vidare i antagningsprocessen” ska ansöka om bedömning av behörighet till utbildning på forskarnivå. Ansökan ska vara godkänd innan det är möjligt att ansöka om antagning. I steg 7 anges följande: ”Tillsammans med tilltänkt handledare skriver du ett förslag till individuell studieplan och ansöker om antagning till utbildning på forskarnivå. [...] Under denna förberedande period kan du erbjudas en tidsbegränsad anställning under förslagsvis fyra månader (maximalt sex månader).” Antagningsnämnden vid den berörda institutionen kallar i steg 8 till ett antagningsseminarium där den utvalda personen tillsammans med sin handledare presenterar ett förslag till individuell studieplan. Av det sista steget 9 framgår att prefekten efter godkänt antagningsseminarium fattar beslut om antagning till utbildning på forskarnivå.

På KI:s webbplats finns även ett lokalt kollektivavtal (2012-11-12, dnr 6513/2012-203) i vilket det bl.a. anges att ”KI anställer FoU-praktikanter för en period om maximalt 6 månader i väntan på antagning som doktorand.”

Av KI:s webbplats framgår att det finns exempel på utlysta doktorandplatser vid lärosätet där det i annonsen anges att ”en provotid på 6 månader tillämpas innan registreringen för doktorandstudier” (ref.nr. 3-1661/2014) eller att ”[u]nder perioden mellan rekrytering och antagning till forskarutbildning kan en tidsbegränsad anställning upp till 6 månader erbjudas” (ref.nr. 2-3620/2017 – utlysning på engelska).

Utredning

Med anledning av vad som framkommit av den ovan refererade informationen har Universitetskanslersämbetet ombett KI att svara på följande frågor.

1. I 7 kap. 35 § högskoleförordningen (1993:100), HF, anges att för att bli antagen till utbildning på forskarnivå krävs det att den sökande har grundläggande behörighet och den särskilda behörighet som högskolan kan ha föreskrivit samt bedöms ha sådan förmåga i övrigt som behövs för att tillgodogöra sig utbildningen. Antagningsförfarandet, behörighet och urval regleras i 37 – 41 §§ samma kapitel.

Av informationen på KI:s webbplats framgår att lärosätet vid rekryteringen av doktorander genomför en urvalsprocess som inte omgående leder till ett beslut om antagning av den person som bäst bedömts uppfylla kraven. Istället anställs personen som s.k. FoU-praktikant under 4 – 6 månader för att under denna tid skriva ett förslag till individuell

studieplan tillsammans med den tilltänkta handledaren. Vidare framgår att KI beslutar om antagning först efter ett antagningsseminarium under vilket den individuella studieplanen har presenterats. Det sistnämnda framgår även av KI:s antagningsordning för utbildning på forskarnivå (dnr 1-563/2013).

Fram till dess antagning sker finns alltså ingen garanti för att personen ska bli antagen till utbildning på forskarnivå. Anställningen som FoU-praktikant kan också uppfattas som en provoperiod som ger KI möjlighet att ytterligare bedöma personens förutsättningar för forskarstudier innan beslut om antagning fattas. KI ombeds kommentera vilket stöd som finns i högskoleförfattningarna för detta antagningsförfarande.

2. Det skulle kunna uppfattas som att de berörda personerna i praktiken är s.k. skuggdoktorander under anställningen som FoU-praktikant. KI ombeds att yttra sig över detta. Med skuggdoktorand avses en person som inte är antagen till forskarutbildningen men som befinner sig i en situation som motsvarar en antagens doktorands (jfr t.ex. Universitetskanslersämbetets beslut den 9 december 2016, reg.nr. 31-00347-15).

Yttrande från Karolinska institutet

KI har i yttrande till Universitetskanslersämbetet anfört i huvudsak följande.

Beskrivning av antagningsprocessen vid Karolinska institutet

Det finns flera sätt att bli doktorand på KI. I normalfallet utannonseras en doktorandplats så att en kandidat kan väljas ut i öppen konkurrens. Den blivande doktoranden färdigställer tillsammans med handledaren en individuell studieplan som behandlas i ett antagningsseminarium varefter prefekten beslutar om antagning.

Varje institution har en antagningsnämnd som granskar ansökningar om antagning till utbildning på forskarnivå i samband med ett antagningsseminarium. Antagningsseminarier hålls på institutionerna i regel två gånger per termin. Antagningsnämnden gör en sammantagen bedömning av bl.a. forskarutbildningsmiljön, det vetenskapliga projektet, den individuella studieplanen och handledarkonstellation. Det är mycket ovanligt att en ansökan om antagning avslås men det händer att viss revidering krävs innan antagningsnämnden kan rekommendera antagning. KI har länge arbetat för att uppnå en hög kvalitet på sin antagningsprocess. Lärosätet anser det mycket viktigt att det säkerställs att alla förutsättningar för en god forskarutbildning finns på plats innan en doktorand blir antagen.

Som en konsekvens, dels av systemet med fasta antagningsseminarier och dels av att en individuell studieplan på KI ska skrivas tillsammans med den blivande doktoranden, blir det oftast en tidsperiod mellan rekrytering och antagning. Om personen befinner sig på KI under den perioden ska vederbörande, enligt KI:s regelverk, ha en försörjning. På KI finns en möjlighet att erbjuda en rekryterad person en anställning som FoU-praktikant (en allmän visstidsanställning enligt 5 kap. 4 § lagen [1982:80] om anställningsskydd) upp till sex månader. Rekommendationen är max fyra månader.

Karolinska institutets svar på Universitetskanslersämbetets frågeställningar

1. Stöd i högskoleförfattningarna för KI:s antagningsförfarande

Det finns enligt 7 kap. 37 och 41 §§ HF ett stort handlingsutrymme i hur lärosätet utformar sin antagningsprocess. KI har valt en ambitiös process med antagningsseminarier och antagningsnämnder i syfte att säkerställa en hög kvalitet på forskarutbildningen. Vikten av att säkerställa goda studievillkor stöds av 7 kap. 34 § HF.

Urvalet bland de sökande görs efter de bedömningsgrunder som är fastställda i antagningsordningen för utbildning på forskarnivå vid Karolinska institutet (Dnr 1-563/2013).

KI anser det viktigt och korrekt att doktoranden är delaktig i framtagandet av sin individuella studieplan. Att anta en person till en utbildning utan att det finns en genomarbetad studieplan upplever KI inte följer högskoleförordningens intentioner (6 kap. 29 § HF). En individuell studieplan kan inte heller färdigställas innan en kandidat är identifierad eftersom innehållet påverkas av den enskilda personens förkunskaper och förmågor.

KI har inte uppfattat det som problematiskt att det uppstår en period mellan rekrytering och antagning, så länge syftet är tydligt, att perioden är tidsbegränsad, att antagningsprocessen är tydlig (se Högskoleverkets beslut reg.nr. 31-5469-07) och att personerna under den perioden har en försörjning. Universitetskanslersämbetet har i tidigare beslut (reg.nr. 31-00347-15) resonerat att ett visst förberedande arbete inför en ansökan till forskarutbildning inte innebär att personen ska betraktas som en skuggdoktorand.

Under förberedelsetiden säkerställs också den formella behörigheten hos den utvalda kandidaten. Genom att detta görs i en centraliserad kvalitetssäkrad process säkerställer KI att kraven i 7 kap. 35 § HF följs.

2. Är personer med visstidsanställning fram till antagning till utbildning på forskarnivå skuggdoktorander?

Definitionen av en skuggdoktorand är enligt Universitetskanslersämbetet: ”En person som inte är antagen till forskarutbildningen men som befinner sig i en situation som motsvarar en antagen doktorand”.

KI anser att blivande doktorander med en visstidsanställning under 4 – 6 månader före antagning till utbildning på forskarnivå inte kan anses vara skuggdoktorander. Vi baserar det på följande:

1. Syftet med den tidsbegränsade anställningen är att förbereda antagningsseminariet, inte att påbörja forskarutbildningen.
2. Det finns vid anställningens början en tydlig plan för antagningen.
3. KI har en tydlig och transparent process för rekrytering och antagning, vilket framgår av styrdokument såväl som på webb och i doktorandplatsannonser.

Som grund för lärosätets ställningstagande i fråga 1 och 2 ovan hänvisar KI till följande beslut från Högskoleverket/Universitetskanslersämbetet:

- Beslut den 9 december 2016 (Universitetskanslersämbetet, reg.nr. 31-00347-15, s. 16): ett visst förberedande arbete inför en ansökan till forskarutbildning innebär inte att personen ska betraktas som en skuggdoktorand.
- Beslut den 12 mars 2008 (Högskoleverket, reg.nr. 31-5469-07): lärosätet kritiserar för att en person blivit vilseledd och fått felaktiga upplysningar om universitets antagningsprocedur. KI är mycket tydlig med hur antagningsproceduren ser ut.

Avslutande ord

KI strävar efter att rekrytera de bästa doktoranderna och erbjuda en god forskarutbildning. En tydlig och kvalitetssäkrad urvals- och antagningsprocess är en viktig del i detta arbete. Lärosätet värnar om den befintliga antagningsprocessen och anser att omsorgsfulla rekryteringar tillsammans med antagningsseminarier och antagningsnämnder bidrar till en forskarutbildning av hög kvalitet.

KI har på olika sätt arbetat för att komma tillrätta med den problematik som KI och andra lärosäten haft med s.k. skuggdoktorander. En del personer erbjuds idag anställning innan antagning för att på ett bra sätt förbereda inför antagning, vilket KI ser som positivt och ger vederbörande ett bättre utgångsläge för senare forskarstudier.

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 4 kap. 1 § högskolelagen (1992:1434) ska högskolorna, så långt det kan ske med hänsyn till kvalitetskravet i 1 kap. 4 § första stycket, som studenter ta emot de sökande som uppfyller behörighetskraven för studierna.

I 4 kap. 3 § högskolelagen anges följande. Kan inte alla behöriga sökande till en utbildning tas emot, ska urval göras bland de sökande. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval.

Enligt 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100), HF, avses med doktorand en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå, i den utsträckning inte annat anges särskilt.

I 6 kap. 28 § första stycket HF anges följande. För varje doktorand ska det utses minst två handledare. En av dem ska utses till huvudhandledare. Doktoranden har rätt till handledning under utbildningen så länge inte rektor med stöd av 30 § beslutar något annat.

Av 6 kap. 29 § första stycket HF framgår följande. För varje doktorand ska det upprättas en individuell studieplan. Planen ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden och en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen ska beslutas efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare.

I 6 kap. 30 § första stycket HF anges följande. Om en doktorand i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen, ska rektor besluta att doktoranden inte längre ska ha rätt till handledning och andra resurser för utbildningen. Innan ett sådant beslut fattas ska doktoranden och hans eller hennes handledare ges möjlighet att yttra sig. Prövningen ska göras på grundval av deras redogörelser och annan utredning som är tillgänglig. Vid bedömningen ska det vägas in om högskolan har fullgjort sina egna åtaganden enligt den individuella studieplanen. Beslutet ska vara skriftligt och motiverat.

Enligt 7 kap. 34 § HF får till utbildning på forskarnivå endast så många doktorander antas som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor i övrigt och som har studiefinansiering enligt 36 §.

I 7 kap. 35 § HF anges följande. För att bli antagen till utbildning på forskarnivå krävs det att den sökande

1. har grundläggande behörighet och den särskilda behörighet som högskolan kan ha föreskrivit, och
2. bedöms ha sådan förmåga i övrigt som behövs för att tillgodogöra sig utbildningen.

Av 7 kap. 36 § HF framgår följande. Högskolan får till utbildning på forskarnivå bara anta sökande som anställs som doktorand. Högskolan får dock anta en sökande som har någon annan form av studiefinansiering, om högskolan bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen och att den sökande kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom fyra år när det gäller licentiatexamen eller konstnärlig licentiatexamen och åtta år när det gäller doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen.

I 7 kap 37 § första stycket HF anges följande. Frågor om antagning avgörs av högskolan. Den som vill antas till utbildning på forskarnivå ska anmäla det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer.

Enligt samma bestämmelses andra stycke ska en högskola som avser att anta en eller flera doktorander, med vissa undantag, genom annonsering eller ett därmed likvärdigt förfarande informera om detta.

Av 7 kap. 39 § HF första stycket framgår följande. Grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå har den som har

1. avlagt en examen på avancerad nivå,
2. fullgjort kursfordringar om minst 240 högskolepoäng, varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå, eller
3. på något annat sätt inom eller utom landet förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper.

Enligt samma bestämmelse andra stycke får högskolan för en enskild sökande medge undantag från kravet på grundläggande behörighet, om det finns särskilda skäl.

I 7 kap. 40 § HF anges följande. De krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från högskoleutbildning eller motsvarande utbildning,
2. särskild yrkeserfarenhet, och
3. nödvändiga språkkunskaper eller andra villkor som betingas av utbildningen.

Av 7 kap 41 § första stycket HF framgår bl.a. följande. Urval bland sökande som uppfyller kraven enligt 35 och 36 §§ ska göras med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen.

Enligt 7 kap. 41 § andra stycket HF bestämmer högskolan vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas vid prövningen av förmågan att tillgodogöra sig utbildningen.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Utgångspunkter för prövningen i ärendet

Universitetskanslersämbetet granskar, i sin egenskap av tillsynsmyndighet, om lärosätena följer de författningar som gäller för verksamheten och om studenternas samt andra enskildas rättssäkerhet i förhållande till högskolesystemet tillgodoses.

Inledningsvis konstateras att KI har anfört att det finns flera sätt att bli doktorand på vid lärosätet. Universitetskanslersämbetets prövning i förevarande ärende utgår dock från det förfarande som beskrivits ovan under rubriken "Bakgrund" och de frågor ämbetet har ställt till KI.

Innebörden av regleringen i högskoleförfattningarna

Som ovan redovisats finns grundläggande bestämmelser om tillträde till utbildning i 4 kap. högskolelagen. Högskolelagens bestämmelser utgår från förutsättningen att högskolan först prövar behörighet till utbildningen för att därefter, vid behov, göra ett urval. Bestämmelserna i högskoleförordningen om tillträde till utbildning på forskarnivå finns i 7 kap. 34–37 och 39–41 §§. Denna reglering fastställer en ordning för hur prövningen av en ansökan om antagning ska gå till. Först ska högskolan göra en behörighetsbedömning av de sökande till utbildningen. För behöriga sökande ska lärosätet bedöma möjligheterna till studiefinansiering. Av de behöriga sökande som har studiefinansiering får högskolan endast anta så många doktorander som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor i övrigt. Om inte samtliga behöriga sökande med studiefinansiering kan antas ska lärosätet göra ett urval bland de sökande. Bestämmelsen i högskoleförordningen om urval bland sökande innebär att behöriga sökande som är lämpade för forskarutbildning och har studiefinansiering ska rangordnas med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen (jfr t.ex. prop. 1999/2000:1, utgiftsområde 16, s. 117).

När det gäller den individuella studieplanen för utbildning på forskarnivå framgår av bestämmelserna i 1 kap. 4 § och 6 kap. 29 § HF att denna ska upprättas först när sökanden har blivit doktorand, dvs. är antagen till utbildning på forskarnivå. En sökande kan dock hamna i ett läge där lärosätet kräver att sökanden, tillsammans med en tilltänkt handledare, utarbetar ett förslag till en individuell studieplan för att överhuvudtaget kunna ansöka till forskarutbildningen. Regeringen har beträffande en sådan ordning uttalat att detta inte är optimalt ur kvalitetshänseende, inte uppfyller de sökandes krav på rättssäkerhet och försvårar ett medvetet arbete med att bredda rekryteringen till utbildning på forskarnivå. Enligt regeringens uttalanden försvårar det också rörligheten mellan lärosäten inom och utom landet (prop. 2004/05:162 s. 197 f.).

KI:s antagningsförfarande

Enligt KI:s antagningsprocess söker presumtiva doktorander först till en ledig doktorandplats som utlysts av handledaren. Istället för att ansökningarna åtföljs av en behörighetsbedömning görs ett första urval och ”de kandidater som bedöms uppfylla doktorandplatsens krav bäst” kallas till intervju och referenser tas som ett komplement till intervjun. KI:s förfarande innebär därmed att sökande som eventuellt är behöriga i och för sig riskerar att sällas bort innan behörighetsbedömningen görs. Detta förfarande följer inte reglerna i högskolelagen och högskoleförordningen.

De sökande som gått vidare efter det första urvalet måste därefter ansöka särskilt om bedömning av behörighet. Av lärosätets antagningsordning för utbildning på forskarnivå (dnr 1-563/2013) framgår att beslutet om behörighet måste bifogas ansökan om antagning, vilket innebär att det därmed måste fattas ett särskilt behörighetsbeslut före den tidpunkt då den presumtive doktoranden formellt kan ansöka om antagning till utbildningen. KI:s förfarande innebär alltså i praktiken att den presumtive doktoranden måste skicka in tre olika ansökningar till utbildningen: först en ansökan efter utlysning varefter ett urval görs, sedan en särskild ansökan om bedömning av behörighet och slutligen en formell ansökan till själva doktorandutbildningen varpå KI tar ställning i antagningsfrågan. Universitetskanslersämbetet finner att dessa moment i KI:s antagningsförfarande, som är delvis bakvända jämfört med den ordning som föreskrivs i högskolelagen och högskoleförordningen, inte kan anses förenliga med denna reglering.

Den eller de sökande som gått vidare efter intervju och referenstagning ska skriva ett förslag till individuell studieplan tillsammans med den tilltänkta handledaren. När sökanden och handledaren har tagit fram ett förslag till individuell studieplan ansöker den presumtive doktoranden om antagning till utbildning på forskarnivå. Ansökan ska enligt KI:s antagningsordning innehålla bl.a. den individuella studieplanen. Universitetskanslersämbetet finner att KI:s antagningsförfarande även i den del det ställs krav på sökanden att ta fram ett förslag till individuell studieplan tillsammans med den tilltänkta handledaren inte är förenligt med högskoleförordningen, jämför vad som ovan redovisats under avsnittet *Innebörden av regleringen i högskoleförfattningarna*.

KI har motiverat sitt antagningsförfarande med att det enligt 7 kap. 37 och 41 §§ HF finns ett stort handlingsutrymme i hur lärosätet utformar sin antagningsprocess. KI har åberopat Högskoleverkets beslut den 12 mars 2008, reg.nr. 31-5469-07, och anför att universitetet är mycket tydligt med hur antagningsprocessen ser ut. Vad KI framfört medför dock inte att ett lärosäte kan ha ett antagningsförfarande som inte är i överensstämmelse med tvingande bestämmelser i högskolelagen och högskoleförordningen. Det ska i detta sammanhang särskilt understrykas att regleringen om tillträde till utbildning på forskarnivå i högskoleförordningen gäller för samtliga statliga lärosäten och har skapats för att bl.a. värna om de sökandes och doktorandernas rättssäkerhet, garantera enhetlighet och eliminera möjligheter till godtycke.

Anställning som FoU-praktikant

Av lokalt kollektivavtal vid KI (dnr 6513/2012-203) framgår att lärosätet anställer FoU-praktikanter för en period om maximalt 6 månader i väntan på antagning som doktorand. Universitetskanslersämbetet har ombett KI att yttra sig över frågan om det skulle kunna uppfattas som att de berörda personerna i praktiken är s.k. skuggdoktorander under den aktuella anställningen. KI har bland annat hänvisat till att syftet med den tidsbegränsade anställningen är att förbereda antagningsseminariet – inte att påbörja forskarutbildningen – och att Universitetskanslersämbetet i beslut den 9 december 2016, reg.nr. 31-00347-15, uttalat att ett visst förberedande arbete inför en ansökan till forskarutbildning inte innebär att personen ska betraktas som en skuggdoktorand.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att begreppet ”skuggdoktorand” tillkommit för att beskriva när någon befinner sig i en situation som motsvarar en antagen doktorands utan att vara antagen till utbildning på forskarnivå. En bedömning av frågan beträffande situationen för FoU-praktikanter skulle kräva att ytterligare information begärs in från KI. Begreppet ”skuggdoktorand” bör emellertid övervägas utifrån ett bredare underlag än vad som kan inhämtas i förevarande ärende. Den allmänna problematiken med ”skuggdoktorander” kommer under 2018 att behandlas i ett tillsynsprojekt, som kommer att innefatta frågor till såväl lärosäten som studentorganisationer. Ämbetet väljer mot denna bakgrund att inte inhämta ytterligare utredning i detta ärende, utan bedömer om det finns stöd i nationella regler för den del av KI:s antagningsprocess som inbegriper en anställning som FoU-praktikant.

Av beskrivningen av KI:s antagningsprocess för doktorander som finns på lärosätets webbsida framgår att den aktuella anställningen som FoU-praktikant föregås av en rekrytering med intervjuer och referenstagning. Vidare framgår att det är under denna anställning om 4 – 6 månader som den presumtiva doktoranden, tillsammans med den tilltänkta handledaren, ska ta fram ett förslag till individuell studieplan för att därefter ansöka om antagning till utbildning på forskarnivå. Det står enligt Universitetskanslersämbetets mening klart att tidsåtgången för att ta fram ett förslag till en individuell studieplan inte är så omfattande som 4 – 6 månader. Som ovan framgått har KI har också framfört att syftet med den tidsbegränsade anställningen är att förbereda antagningsseminariet. I en annons för en doktorandplats som publicerats på KI:s hemsida (ref.nr. 3-

1661/2014) har lärosätet angett att en provotid på 6 månader tillämpas innan registreringen för doktorandstudier. Det sistnämnda har Universitetskanslersämbetet tagit upp remissen till KI och lärosätet har i sitt svar till ämbetet valt att inte kommentera denna omständighet.

Enligt Universitetskanslersämbetets mening är det uppenbart att anställningen som FoU-praktikant till stor del har som syfte att ge den tilltänkta handledaren möjlighet att bedöma förutsättningarna för den anställda personen att genomgå utbildning på forskarnivå. Eftersom detta sker innan lärosätet beslutar om antagning utgör anställningen i praktiken en provoperiod. Frågan om införande av en på författning grundad provoperiod diskuterades – efter remiss till samtliga statliga lärosäten med minst ett vetenskapsområde och de centrala doktorandorganisationerna – i Högskoleverkets rapport *Fakultetsnämndernas tillsyn över utbildningen på forskarnivå ur rättssäkerhetsperspektiv* (rapport 2008:5 R). Högskoleverket noterade i rapporten (s. 44) bl.a. att det i nästan samtliga svar konstaterades att rättssäkerheten för doktorander skulle bli sämre med en legaliserad provoperiod. Verket uttalade att genomgången av svaren och analys av gällande rättsläge gav vid handen att övervägande skäl talade emot införande av en provoperiod. Det bör i detta sammanhang särskilt framhållas att bestämmelsen om indragning av rätten till resurser för forskarutbildningen har konstruerats just för att ge lärosätena möjlighet att avbryta en forskarutbildning för en doktorand, som inte uppfyller sina åtaganden, men samtidigt tillförsäkra doktoranden en hög grad av rättssäkerhet i en sådan situation genom bland annat krav på allsidig prövning.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att det sedan Högskoleverkets rapport inte har skett någon förändring av rättsläget. Varken nu eller tidigare gällande regler ger alltså något stöd för att bedöma sökandens lämplighet för forskarutbildning under en ”provoperiod”. Om KI önskar använda sig av en provoperiod för sökande till utbildning på forskarnivå måste lärosätet således vända sig till regeringen med en begäran om författningsändringar.

Sammanfattande slutsatser

Universitetskanslersämbetet anser sammanfattningsvis att Karolinska institutets antagningsprocess för sökande till utbildning på forskarnivå strider mot den ordning för antagning till sådan utbildning som slagits fast i högskolelagen och högskoleförordningen. Universitetet ska därför kritiseras för att inte följa det regelverk som beslutats av regering och riksdag.

Mot bakgrund av Universitetskanslersämbetets uttalanden i detta beslut anmodas KI att **senast den 2 maj 2018** redovisa vilka åtgärder ämbetets uttalanden föranleder.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektören Anders Söderholm efter föredragning av verksjuristen Carl Braunerhielm i närvaro av chefsjuristen Christian Sjöstrand, strategi-

och planeringsansvarige Per Westman samt kommunikationschefen Agneta Rolfer.

Anders Söderholm

Carl Braunerhielm